

Riigikogu majanduskomisjoni istungi protokoll nr 124

Tallinn, Toompea

Neljapäev, 24. aprill 2025

Algus 14.00, lõpp 15.30

Juhataja: Marek Reinaas (esimees)

Protokollija: Kiia Väli (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Jaak Aab, Mario Kadastik, Tõnis Mölder, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi

Komisjoni ametnikud: Kaido Rosin (nõunik-sekretariaadijuhataja), Mari Tänav (nõunik), Maria Haas (konsultant)

Puudusid: Aleksei Jevgrafov, Rene Kokk, Mihkel Lees, Mart Maastik ja Reili Rand

Kutsutud: Kliimaministeeriumi energeetikaosakonna taastuvenergia valdkonnajuht Karlis Goldstein ja nõunik Regina Hermandi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi maa- ja ruumipoliitika osakonna valdkonnajuht Kadi-Kaisa Kaljuveer, Elering AS taastuvenergia arendamise juht River Tomera (1. päevakorrapunkt)

Päevakord:

1. Vabariigi Valitsuse algatatud ehitusseadustiku ja planeerimisseaduse rakendamise seaduse, keskkonnatasude seaduse ning planeerimisseaduse muutmise seaduse (taastuvenergia kasutuselevõtu kiirendamine) eelnõu (541 SE) teise lugemise ettevalmistamine
2. Info ja muud küsimused

1. Vabariigi Valitsuse algatatud ehitusseadustiku ja planeerimisseaduse rakendamise seaduse, keskkonnatasude seaduse ning planeerimisseaduse muutmise seaduse (taastuvenergia kasutuselevõtu kiirendamine) eelnõu (541 SE) teise lugemise ettevalmistamine

Marek Reinaas sõnas sissejuhatuseks, et eelnõu esimene lugemine toimus 18. detsembril 2024. a. Muudatusettepanekute (ME) esitamise tähtajaks, 7. jaanuariks 2025 kella 17:15-ks Riigikogu liikmed, fraktsioonid ega teised komisjonid ME-sid ei esitanud. Eelnõu kohta esitasid arvamused Eesti Tuuleenergia Assotsiatsioon, OÜ Utilitas Wind ning Regionaal- ja Põllumajandusministeerium (REM). Vahetult enne komisjoni istungit edastasid arvamused ka KC Energy OÜ, Eurowind Energy OÜ, VKG Wind OÜ ja TMV Green OÜ. Komisjon on küsinud eelnõu kohta arvamust keskkonnakomisjonilt, kes põhimõtteliselt toetas eelnõu. Oma seisukohad eelnõule esitatud arvamustele ja ettepanekutele esitas juhtivkomisjonile eelnõu algataja esindajana Kliimaministeerium (KLIM), kes esitas juhtivkomisjonile ka täiendavad ettepanekud. Majanduskomisjoni töörühm valmistas ette eelnõu komisjoni istungil menetlemist oma nõupidamistel 27. veebruaril, 10. aprillil ja 16. aprillil käesoleval aastal. ME-de loetelu kavandisse on lisatud 11 ME-d, mis kõik on juhtivkomisjoni ettepanekud, mille on esitanud valdavas enamuses KLIM.

Järgnevalt tutvustasid Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi (MKM) ning KLIMi esindajad eelnõule laekunud ettepanekuid, mida ei ole ME-de loetelu kavandis kajastatud (vt [siit](#)).

Mari Tānav sõnas, et REMi esitatud ettepanekut arutati põhjalikult komisjoni töörühma koosolekul koos REMi ja Riigikantselei esindajatega ning leiti, et teema vajab täiendavat laiapindsemat arutelu, mistõttu ei lisatud seda arutatava eelnõu muudatusettepanekute hulka.

Urve Tiidus palus täpsustada kohalikke omavalitsusi (KOV) puudutavat eriplaneeringu osa.

MKMi maa- ja ruumipoliitika osakonna valdkonnajuht **Kadi-Kaisa Kaljuveer** selgitas, et hetkel kehtib KOVi eriplaneeringu instrumendi regulatsioon, mis näeb ette kaheetapilist planeeringumenetlust: asukoha eelvalik ja detailne lahendus. Mõned aastad tagasi loodi tuuleparkide jaoks erisus, et KOVil on võimalik eriplaneeringut kehtestada asukoha eelvaliku otsuse alusel, kui selleks puuduvad välistavad tegurid. Seal on määratud erikriteeriumid ning peab olema veendunud, et asukoht on täielikult sobiv. Praegu koostatav planeerimisseaduse muudatus näeb vähemalt hetkel ette, et kuna KOVi eriplaneeringu instrument ei ole ennast täielikult õigustanud, siis soovitakse see ära kaotada. Detailplaneering ise võimaldab seda juba teha ja planeeringu algatamise hetkel on võimalik see kindlaks teha. Ministeerium soovib detailplaneeringu algatamise juurde lisada ruumilise analüüsi komponendi. Planeeringu algatamise hetkel on KOVil võimalik lähtuvalt ruumilisest analüüsist teha otsus, kas mõnel konkreetsel alal on või ei ole detailplaneeringu algatamine põhjendatud. Sellest lähtuvalt saaks olulise ruumilise mõjuga ehitisi kavandada detailplaneeringu instrumendi kaudu. Lisaks vajadusel ette näha ka üldplaneeringu muutmine. Ministeeriumilt on küsitud, et miks ainult tuuleparkide puhul on võimalik otsustada üldplaneeringu muutmine või selle mitte muutmine. Edaspidi oleks detailplaneeringu instrumendi kaudu võimalik teha seda kõikidele taolistele objektidele.

Kristina Šmigun-Vāhi küsis, kas on plaanitud lisada mingisugused täiendavad meetmed, et tagada kohalike inimeste ja teiste osapoolte piisav kaasamine, et vältida potentsiaalset vastuseisu suurtele taastuenergiaprojektidele.

KLIMi energeetikaosakonna taastuenergia valdkonnajuht **Karlis Goldstein** vastas, et arutatav eelnõu ei tegele spetsiifiliselt selle küsimusega. Arutatava eelnõu eesmärk on eeskätt korrastada planeerimisseadust. Samas võivad eelnõus plaanitud erinevate sätete täpsustamised (nt kuidas jaotatakse tuulikutasu KOVi ja kohalike elanike vahel) vastuseisu leevendada.

Järgnevalt asuti ME-de tutvustamise ja hääletamise juurde.

1. Teha eelnõus järgmised muudatused:

1.1. Muuta eelnõu pealkiri ja sõnastada see järgmiselt:

„Planeerimisseaduse ja teiste seaduste muutmise seadus (taastuenergia kasutuselevõtu kiirendamine)“

Selgitus: Kuna ehitusseadustiku ja planeerimisseaduse rakendamise seaduse, keskkonnatasude seaduse ja planeerimisseaduse muutmise seadust täiendatakse ka

elektrituruseaduse muudatustega, siis on vaja muuta ka eelnõu pealkirja.

1.2. Asendada eelnõu § 3 pealkirjas arv „3“ arvuga „1“, muutes vastavalt teiste paragrahvide numeratsiooni.

Selgitus: Normitehniline muudatus. Esikohale paigutatakse seadus, mille muutmine tuleneb eelnõu peaesmärgist, ning teiste seaduste muudatused reastatakse muudetavate seaduste pealkirjade tähestikulises järjekorras. Sellega seoses muutub eelnõu struktuur ja paragrahvide numeratsioon.

1.3. Täiendada eelnõu uue paragrahvi 2 (uues numeratsioonis paragrahvi 3), muutes vastavalt järgnevate paragrahvide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„§ 3. Elektrituruseaduse muutmine

Elektrituruseaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 58 täiendatakse lõigetega 2² ja 2³ järgmises sõnastuses:

„(2²) Elektrienergia koguse, mille eest tervikuna või osaliselt makstakse käesoleva seaduse §-s 59⁴ nimetatud toetust, kindlaksmääramisel ei võeta arvesse otseliini kaudu tarbijale edastatud elektrienergia kogust.

(2³) Põhivõrguettevõtjal on õigus nõuda toetuse saajalt õigusaktide nõuete kohaste lisakauglugemisseadmete paigaldamist liitumispunktist tootja poole, et tagada elektrienergia päritolu selgitamiseks ja toetusluse koguse arvestamiseks vajalikud mõõteandmed.“;

Selgitus: Muudatus on vajalik selleks, et ei tekiks ülevõttega alakompenseerimist toetuse maksimise. Lõike 2² eesmärk on luua eriregulatsioon lõike 2 suhtes, et tagada § 59⁴ toetuse maksimine üksnes taastuvast energiaallikast toodetud ja otse turule müüitud ehk tegevusloa alusel tegutseva võrguettevõtja võrku antud elektrienergia pealt selliselt, et otseliini kaudu antud elektrienergia ei saaks toetust. Euroopa Komisjoni suuniste „Kliima-, keskkonnakaitse- ja energiaalase riigiabi suunised alates aastast 2022“ [\[1\]](#) punkti 123 kohaselt peab abi eesmärk olema hoida ära turgude tõhusa toimimise põhjendamatut moonutamist ning eelkõige säilitada tõhusad tegevusstiimulid ja hinnasignaalid. Muu hulgas peaksid abisaajad olema avatud hinnakõikumistele ja tururiskidele, seega on eelduseks toodetud elektri turul müümise nõue. Põhimõte, et abisaajad müüvad oma elektrit otse turul, on reguleeritud ka grupierandi määruse artikli 42 lõigetes 5 ja 6.

Lõikes 2³ sätestatakse, et põhivõrguettevõtjal on õigus nõuda toetuse saajalt lisakauglugemisseadmete paigaldamist liitumispunktist tootja poolele, et tagada toetuse maksimise täpne arvestus ning pidada arvet toetuse saamise õiguse üle. Toetusluse elektrienergia koguse arvestamisel on vajalik tuvastada energia päritolu, mistõttu tuleb lähtuda eelkõige liitumispunkti kaudu võrku antud saldeeritud energiakogusest ning keerukamate hübriidseadmete korral, kus lisaks toetuslusele tootmise etapile on muid elektripaigaldisi (salvestusseadmed) paigaldada vajadusel lisakauglugemisseadmeid.

Muudatused tuleb kehtestada enne uue vähempakkumise väljakuulutamist, et pakkujatele oleks ette teada, kuidas määratakse kindlaks toetusluse energiakogus. Toetusluse energiakoguse määramise põhimõtteid ei ole võimalik korrigeerida tagantjärele, kuna see oleks vastuolus tagasiulatuva jõu keeluga.

1.4. Täiendada eelnõu paragrahvi 3 punktiga 2 järgmises sõnastuses:

„2) paragrahvi 59² lõiget 1 täiendatakse pärast sõnu “toetuste haldamise” tekstiosaga “, arvestuse, vähempakkumise läbiviimise, vaidlustega seotud ja taastuvenergia toetuste infosüsteemi haldamise”;

Selgitus: Taastuvenergia tasu kasutamisel tuleb täpsustada, et lisaks toetuste haldamisele on lubatud põhjendatud kulutusi teha ka vähempakkumise arvestuste koostamiseks, vähempakkumise läbiviimiseks, taastuvenergia toetuste infosüsteemi haldamiseks ja võimalike vaidluste lahendamiseks. Kuna põhivõrguettevõtjal pole seadusega ette nähtud vahendeid

sellisteks kulutusteks, siis on vaja õiguslikku alust, et toetada vähempakkumiste läbiviimist ja vajadusel samateemaliste vaidluste lahendamist.

1.5. Täiendada eelnõu paragrahvi 3 punktiga 3 järgmises sõnastuses:

„3) paragrahvi 59⁴ lõike 5¹ punkt 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„2) pakkumise esemeks oleva toetatava elektrienergia liigi, tootmise tehnoloogia ja suurima pakutava koguse koos maksimaalse suurendamise võimalusega ühe kalendriaasta kohta;“.

Selgitus: Olemasolevat § 59⁴ lõike 5¹ punkti 2 täiendatakse selliselt, et valitsus peab vähempakkumise korraldamist volitades kindlaks määrama ka tootmise tehnoloogia, kui vähempakkumine on piiratud ja suunatud konkreetsele tootmistehnoloogiale (näiteks üksnes maismaa tuuleparkidele või tulevikus ka meretuule parkidele). Kui vähempakkumine korraldatakse tehnoloogianeutraalselt, märgitakse korralduses, et vähempakkumine on avatud igale tehnoloogiale. Kehtiva sõnastuse järgi peab valitsus kindlaks määrama elektrienergia tootmise allika ja maksimaalse koguse kalendriaasta kohta. Selguse huvides on punkti lisatud ka võimalus piiritleda, millised tehnoloogiad saavad vähempakkumisel osaleda. Täiendus on seotud eesmärgiga näha ELTSis ette eraldi õiguslik alus ja võimalus vajaduse korral korraldada konkreetsele elektri tootmise tehnoloogiale suunatud vähempakkumisi. Analüüs ja põhjendused selle kohta, mis tingivad vajaduse kalduda kõrvale tehnoloogianeutraalsuse põhimõttest ning õigustavad konkreetse taastuvenergia allika liigile ja tootmise tehnoloogiale suunatud vähempakkumise korraldamist, peavad sisalduma valitsuse korralduses, millega valitsus volitab valdkonna eest vastutavat ministrit vähempakkumist korraldama.

1.6. Täiendada eelnõu paragrahvi 3 punktiga 4 järgmises sõnastuses:

„4) paragrahvi 59⁴ lõiget 5¹ täiendatakse punktiga 6 järgmises sõnastuses:

„6) käesoleva paragrahvi lõike 5² punktis 4 nimetatud vähempakkumise puhul toetuse ja Eesti hinnapiirkonna järgmise päeva turu elektrienergia kauplemisperioodi börsihinna summa, milleni võib maksta toetust.“.

Selgitus: Kehtiva sõnastuse kohaselt määrab valitsus ainult toetuse ülemmäära. Lisatava § 59⁴ lg 5¹ punktiga 6 sätestatakse, et Vabariigi Valitsuse korraldusega määratakse sama paragrahvi lõike 5² punkti 4 alusel korraldatava maismaatuuleparkide vähempakkumise korral toetuse ja Eesti hinnapiirkonna järgmise päeva turu elektrienergia kauplemisperioodi börsihinna summa, milleni võib maksta toetust.

1.7. Täiendada eelnõu paragrahvi 3 punktiga 5 järgmises sõnastuses:

„5) paragrahvi 59⁴ lõiget 5² täiendatakse punktiga 4 järgmises sõnastuses:

„4) uue maismaal tuuleenergiat tootmiseks kasutava tootmiseseadmega.“.

Selgitus: Eelnõuga lisatakse säte, mille puhul sõltuvalt elektrisüsteemi vajadustest võivad uued vähempakkumised olla suunatud taastuvast energiaallikast sellise täiendava elektrienergia tootmisele, mida toodetakse uue maismaal tuuleenergiast tootmiseks kasutatava tootmiseseadmega. Täiendus on seotud eesmärgiga näha ELTSis ette eraldi alus ja võimalus korraldada üksnes maismaa tuuleparkidele suunatud vähempakkumisi.

1.8. Täiendada eelnõu paragrahvi 3 punktiga 6 järgmises sõnastuses:

„6) paragrahvi 59⁴ lõige 6 tunnistatakse kehtetuks.“.

Selgitus: Tegemist on konstruktsiooniga, mis ei ole enam asjakohane ja ei sobi kokku ühtse siseturu üldpõhimõtetega. EL-i ühtsel turul peab olema tagatud võimalus osaleda vähempakkumistel ka teiste liikmesriikide ettevõtjatel ilma diskrimineerivate piiranguteta. Muudatus on vajalik kehtestada enne uue vähempakkumise väljakuulutamist, et maandada mõne teise liikmesriigi ettevõtja vaidlustuse tõttu vähempakkumise nurjumise risk.

1.9. Täiendada eelnõu paragrahvi 3 punktiga 7 järgmises sõnastuses:

„7) paragrahvi 59⁴ lõige 10 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(10) Vähempakkumise tingimused ja korra, vähempakkumises nõutava toodangu arvestamise ning vähempakkumise võitjatele toetuse arvestamise korra kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega, lähtudes Euroopa Liidu riigiabi reeglitest.“;

***Selgitus:** Tegemist on volitusnormi laiendamisega VV määruse muutmiseks ja täiendamiseks. See on oluline muudatus, ilma milleta ei saa VV määruks reguleerida pärast vähempakkumise läbiviimist ja võitjate kuulutamist tekkivaid küsimusi, mis puudutavad toetuse maksmist vähempakkumise võitjatele. Lause lõpuga muudetakse senine kitsendav viide sama seaduse § 59 lõikes 2¹ nimetatud suunistele ning asendatakse see üldise kohustusega lähtuda Euroopa Liidu riigiabi reeglitest, mis võimaldab vähempakkumiste õigusliku alusena kasutada nii suuniseid koos riigiabiloaga, kui ka muid Euroopa Liidu akte, nt üldise grupierandi määrust. Muudatus on vajalik õiguse puhastamise põhimõttest tulenevalt. Selle kohaselt tuleb õiguse katkematu puhastamise tagamiseks iga muutmiskavatsuse puhul kontrollida, millised muudetava seaduse muud sätted on muutunud tarbetuks, või kas saab sätteid lihtsamaks muuta. Kuivõrd Euroopa Liidus on mitmeid riigiabi reguleerivaid õigusakte ning suuniseid, mis võivad olla kehtestatud kiirkorras ja kehtida üksnes lühikese perioodi jooksul (nagu nt erinevad kriisiabi suunised), siis ei ole põhjendatud seadusesse iga kord uue dokumendi nime lisamine, vaid mõistlik oleks viidata üldistatult EL riigiabi reeglitele. Sellisel juhul saab vastava abikava väljatöötamisel teha igakordselt otsuse, mis reeglite alusel konkreetset toetust andma hakatakse.*

1.10. Täiendada eelnõu paragrahvi 3 punktiga 8 järgmises sõnastuses:

„8) paragrahvi 59⁴ täiendatakse lõigetega 11¹–11³ järgmises sõnastuses:

„(11¹) Kui tootja alustab tootmist vähempakkumise teates nimetatud tootmise alustamise tähtpäevast või käesoleva seaduse § 59⁸ lõike 4 punkti 1 alusel antud täiendavast tähtpäevast hiljem, hakkab toetusperiood kulgema vastavalt vähempakkumise teates märgitud tootmise alustamise tähtpäevast või käesoleva seaduse § 59⁸ lõike 4 punkti 1 alusel antud täiendavast tähtpäevast. Tootja kaotab õiguse saada toetust selle perioodi eest, mille võrra alustati tootmist hiljem vähempakkumise teates märgitud või käesoleva seaduse § 59⁸ lõike 4 punkti 1 alusel antud täiendavast tähtpäevast.

(11²) Kui tootja toodab pärast vähempakkumise teates märgitud tootmise alustamise tähtpäeva või käesoleva seaduse § 59⁸ lõike 4 punkti 1 alusel antud täiendavat tähtpäeva tegevusloa alusel tegutseva võrguettevõtja võrku elektrienergiat 12 kuu jooksul vähem kui 60 protsenti korralduses märgitud aastast mahust, peatatakse toetuse maksed tootjale puuduse tuvastamisest arvates, senikaua kui tootmiseseade on kuni 12 kuu jooksul tootnud tegevusloa alusel tegutseva võrguettevõtja võrku vähemalt 60 protsendi ulatuses nimetatud korralduses märgitud aastast mahust. Toetuse maksmise peatumine ei peata toetusperioodi kulgemist ega pikenda toetuse maksmise ajavahemikku.

(11³) Kui vähempakkumise võitnud pakkumuses sisaldus enam kui üks tootmiseseade, loetakse käesoleva seaduse § 108 lõike 3 tähenduses tootmise alustamise ajaks päev, millal kõigi samas pakkumuses sisaldunud tootmiseseadmetega alustati tootmist, või võitjaks tunnistatud pakkuja põhjendatud taotluse alusel päev, millal osa pakkumuses sisaldunud tootmiseseadmetega alustati tootmist, ning käesoleva seaduse § 108 lõike 3¹ mõistes tootmise alustamise ajaks päev, mil tootja on esitanud vähempakkumise läbiviijale võrgulepingud ja avalduse kõikide samas pakkumuses osalenud tootmiseseadmetega tootmise alustamise kohta.“;

***Selgitus:** Olulised muudatused, mis reguleerivad toetusperioodi algust ja lõppu olukorras, mil tootmisega alustamine viibib. Tegemist on tootjate riske maandavate normidega, kuna kehtiva õiguse järgi oleks tootmise alustamisega hilinemise või ebapiisava toodangukoguse tagajärjeks toetusskeemist välja langemine (ELTS § 59⁴ lõige 12), kuid täpsustustega on võimalik jätkata toetusskeemis. Samas ei ole võimalik täiendusi reguleerida tagasiulatuvalt*

ega määrusega, kuna toetuse maksete peatamisel kaotab tootja õiguse toetusele selle perioodi eest, mil nõuded ei olnud täidetud (tootmine alustatud või toodangukogus vastavuses pakkumuses lubatuga).

1.11. Täiendada eelnõu paragrahvi 3 punktiga 9 järgmises sõnastuses:

„9) paragrahvi 59⁷ täiendatakse lõigetega 3¹ ja 3² järgmises sõnastuses:

„(3¹) Käesoleva paragrahvi lõike 3 punktis 1 nimetatud krediidasutuse, finantseerimisasutuse või kindlustusandja reiting peab olema vähemalt investeerimisjärgu krediidireiting. Krediidasutus, finantseerimisasutus või kindlustusandja võib tugineda käesoleva paragrahvi lõikes 3 nimetatud garantii väljastamisel oma kontserni emaettevõtja krediidireitingule.

(3²) Kui pakkuja võtab pakkumuse tagasi pärast pakkumuse esitamise tähtpäeva, siis ei tagastata pakkujale tagatist ja see läheb riigi omandisse ning käesoleva paragrahvi lõike 3 punktis 1 sätestatud tagatise puhul nõuab vähempakkumise läbiviija garantiidandjalt väljamakse tegemist, mis jääb riigi omandisse.“;

***Selgitus:** Hetkel on tagatise andmiseks sobivate asutuste nõuded alareguleeritud, mistõttu eksisteerib risk vaidlusteks, mis mõjutavad mh pakkumuste hindamise aega. Vaja on seadusega sätestada, milline reiting peab olema garantii andjal, kui vähempakkumisel osaleja soovib tagatisena kasutada garantiid.*

Reguleerimata on küsimus, mis saab pakkuja esitatud tagatisest juhul, kui pakkuja võtab oma pakkumuse tagasi pärast pakkumuse esitamise tähtpäeva. Eelnõu kohaselt ei tagastata sellisel juhul pakkujale tagatist. Kui tagatisena on kasutatud tagatisraha, läheb tagatisraha vähempakkumise läbiviija omandisse. Kui tagatisena on kasutatud garantiid, realiseerib vähempakkumise läbiviija garantiist tulenevad õigused ja see summa jääb riigi omandisse.

Riikliku eesmärgi saavutamine taastuvelektri kasutuselevõtmisel on sedavõrd olulise tähtsusega küsimus, et on vaja veenduda vähempakkumises osalejate piisavate vahendite olemasolus. Tagatise regulatsiooni korrastamine on oluline enne vähempakkumise väljakuulutamist, kuna tagasiulatuvalt ei ole võimalik vastavaid puuduseid kõrvaldada.

1.12. Täiendada eelnõu paragrahvi 3 punktiga 10 järgmises sõnastuses:

„10) paragrahvi 59⁷ lõike 6 juhtlausel asendatakse tekstiosa „on vähempakkumise läbiviijal õigus nõuda garantiidandjalt väljamakse tegemist“ tekstiosaga „nõuab vähempakkumise läbiviija garantiidandjalt väljamakse tegemist, mis jääb riigi omandisse“;

***Selgitus:** ELTS § 59⁷ lg 6 sätestab, et tagatisraha ei tagastata vähempakkumise võitjale ja see läheb riigi omandisse ning lõike 3 punktis 1 sätestatud tagatise (krediidi- või finantseerimisasutuse või kindlustusandja garantii) puhul „on vähempakkumise läbiviijal õigus nõuda garantiidandjalt väljamakse tegemist“, kui esinevad lõike 6 punktides 1 või 2 nimetatud asjaolud.*

Seaduse sõnastusest nähtub, et:

- 1. Tagatisraha puhul on tagajärg imperatiivne - tagatisraha „ei tagastata“ ja „läheb riigi omandisse“.*
- 2. Garantii puhul on sõnastus dispositiivne - vähempakkumise läbiviijal „on õigus nõuda“ garantiidandjalt väljamakse tegemist.*

Seega tuleneb seaduse kehtivast sõnastusest, et garantii puhul on vähempakkumise läbiviijal kaalutusõigus, kas nõuda garantiidandjalt väljamakse tegemist või mitte, kui esinevad ELTS § 59⁷ lg 6 punktides 1 või 2 nimetatud asjaolud. Selline erisus ei ole aga õiguslikult ega sisuliselt põhjendatud. Lähtuvalt haldusmenetluse üldpõhimõtetest, sh proportsionaalsuse ja võrdse kohtlemise põhimõtetest, ning ELTS § 59⁷ lg 7 eesmärgist, mille kohaselt riigi omandisse läinud tagatisraha vahendeid ja garantiidandjalt laekunud vahendeid kasutatakse toetuse rahastamiseks, ei ole põhjendatud tagatisraha ja garantii puhul erinev kohtlemine. Ka sisuliselt (tagatise üleüldist eesmärki silmas pidades) on mõistlik, et tagajärg oleks sama sõltumata sellest, kas tagatis on antud tagatisrahana deposiiti või garantiikirjana.

1.13. Täiendada eelnõu paragrahvi 3 punktiga 11 järgmises sõnastuses:

„11) paragrahvi 59⁷ lõike 6 punkti 1 täiendatakse pärast sõna „tähtpäevast“ tekstiosaga „või § 59⁸ lõike 4 punkti 1 alusel antud täiendavast tähtpäevast arvates“;“.

Selgitus: Oluline muudatus kehtivas seaduses. Muudatusega on täiendatud eelnõu selliselt, et kui § 59⁸ lõike 4 punkti 1 alusel on antud kuni 18-kuuline täiendav tähtaeg tootmise alustamiseks, siis pikeneb tagatise kehtivus selle aja võrra, mille võrra vähempakkumise läbiviija on pikendanud tootmisega alustamise tähtaega. Ühtlasi ei jää tootja tagatisest ilma, kui nt võrgu valmimise viibimise tõttu lükkub tootmise algus edasi kuni 18 kuu võrra.

Ilma täienduseta jääks kehtima vastuoluline regulatsioon, kus tootmisega alustamise tähtaega on küll võimalik pikendada ELTS § 59⁸ lõike 4 punkti 1 alusel, kuid samas on kohustuslik jätta tagatis võitjale tagastamata, kui ta alustab tootmist pärast vähempakkumise teates märgitud esialgset tootmise alustamise tähtpäeva (ELTS § 59⁷ lg 6 p 1).

1.14. Täiendada eelnõu paragrahvi 3 punktiga 12 järgmises sõnastuses:

„12) paragrahvi 59⁷ lõiget 7 täiendatakse enne numbrit „6“ tekstiosaga „3² ja“;“.

Selgitus: Lõiget 7 on vaja täiendada, et selles sätestatud tagatise regulatsioon kehtiks ka eelnõuga lisatava uue lõike 3² alusel riigi omandisse jääva tagatise osas.

1.15. Täiendada eelnõu paragrahvi 3 punktiga 13 järgmises sõnastuses:

„13) paragrahvi 59⁸ lõike 4 punktis 1 asendatakse lauseosa „kuuekuulise täiendava tähtaja, kui vähempakkumise võitja pakkumises olev tootmiseseade on vähempakkumise teates nimetatud tähtajaks valminud, kuid elektrienergia tootmist ei ole tähtajaks selle tootmiseseadmega alustatud“, lauseosaga „kaheksateistkuulise täiendava tähtaja, kui vähempakkumise võitja pakkumises oleva tootmiseseadmega ei ole võimalik alustada tootmist vähempakkumise teates nimetatud tähtajaks tootjast sõltumatul põhjusel, mis on ilmnunud pärast pakkumuse esitamist“;“.

Selgitus: Tegemist on muudatusega § 59⁸ lõike 4 punkt 1 sõnastuses, sätestades, et kui vähempakkumise läbiviija tuvastab vähempakkumise võitja tegevuses seaduse ja selle alusel kehtestatud õigusaktide nõuetele mittevastavuse, võib vähempakkumise läbiviija anda vähempakkumise võitjale tootmisega alustamiseks senise kuni kuuekuulise täiendava tähtaja asemel kaheksateistkümneme kuulise tähtaja, kui vähempakkumise võitja pakkumises oleva tootmiseseadmega ei ole võimalik alustada tootmist vähempakkumise teates nimetatud tähtajaks tootjast sõltumatul põhjusel, mis on ilmnunud pärast pakkumuse esitamist. Praktikas on ilmnunud, et tootmiseseadme tähtaegne valmimine võib olla takistatud tootjast sõltumatutel põhjustel, nt planeeringute viibimise tõttu, ning sellisel juhul on põhjendatud tootmise alustamise tähtaja pikendamine kuni 18 kuu võrra. Tootmise alustamise tähtaja pikendamine enam kui 18 kuu võrra võib muuta arendajatele keerulisemaks sedavõrd pikaajalise (tootmise alustamise tähtpäev koos maksimaalse tähtaja pikendusega) tagatise saamise krediitiasutustelt.

Ilma normi täiendamiseta suurendab tootjate jaoks maandamata risk tõenäoliselt pakkumuse hinda, seega on vajalik täiendada seadust enne uue vähempakkumise korraldamist.

1.16. Täiendada eelnõu paragrahvi 3 punktiga 14 järgmises sõnastuses:

„14) paragrahvi 108 täiendatakse lõikega 3¹ järgmises sõnastuses:

„(3¹) Käesoleva seaduse § 59⁴ lõike 5² punktides 3 ja 4 nimetatud tootmiseseadme puhul käsitatakse tootmise alustamise ajana päeva, millal tootja esitab vähempakkumise läbiviijale võrgulepingu ja avalduse tootmiseseadmega tootmise alustamise kohta.“;“.

Selgitus: Muudatusega võimaldatakse lugeda tootmisega alustamiseks varaseimat võimalikku aega, mil tootmiseseade on võimeline andma toodangut võrku. Varem ELTS § 108 lõikes 3 kehtinud tingimus, et tootmiseseade peab tootmise alustamise hetkel olema läbinud võrgukatsetused ja saanud nõuetekohasuse kinnituse, võib tuuleparkide puhul lükata ametlikku tootmise algust ja ühtlasi toetuse maksete algust edasi põhjendamatult kuni kahe

aasta võrra. Muudatus võimaldab paindlikkust ja maandab tootjate riske olukorras, mil tuuleparkide arendusprotsess võtab enam aega kui planeeritud.

1.17. Täiendada eelnõu paragrahvi 3 punktiga 15 järgmises sõnastuses:

„**15** paragrahvi 111³ täiendatakse lõigetega 28–30 järgmises sõnastuses:

„(28) Käesoleva seaduse § 58 lõiget 2² rakendatakse pärast käesoleva lõike jõustumist korraldatud vähempakkumisele.

(29) Enne käesoleva lõike jõustumist korraldatud vähempakkumisele kohaldatakse käesoleva seaduse § 59⁴ lõikeid 11¹–11³, kui käesolevast seadusest ei tulene teisiti.

(30) Enne käesoleva lõike jõustumist korraldatud vähempakkumisele kohaldatakse vähempakkumise korraldamise ajal kehtinud § 59⁸ lõike 4 punkti 1 redaktsiooni.“.

Selgitus: Muudatus on seotud uute sätete rakendumise tähtajaga.

Lõikega 28 nähakse õigusselguse ja -arusaadavuse eesmärgil ette, et § 58 lõiget 2² rakendatakse üksnes uutele vähempakkumistele. Varasemate vähempakkumiste korral rakendatakse endiselt § 58 lõiget 2 (mis võimaldas toetust arvestada võrku antava ja ka otseliini antava energia eest) ja uutele vähempakkumistele § 59 lg 2² (toetus üksnes võrku antava energia eest).

Lõikega 29 nähakse ette, et enne käesoleva eelnõu jõustumist korraldatud vähempakkumistele kohaldatakse käesoleva seaduse § 59⁴ lõigetes 11¹–11³ sätestatud, kui seadusest ei tulene teisiti. Näiteks, kui see ei lähe vastuollu mh ELTS § 58⁴ lg 1 p-s 4 sätestatuga.

Selgitusena, et § 59⁴ lõiked 11¹–11³ omaksid soodustavat tagasiulatuvat mõju varasemate vähempakkumise võitjatele ning täidaksid seaduselüngad sellistes küsimustes, mille osas praegune õigus sunnib mitut normi koostoimes tõlgendama ja jätab toetuse maksja potentsiaalsetesse vaidlustesse, kuna puudub õigusselgus, kuidas arvestada tootmise alustamist ja toetusperioodi algust eriolukordades.

Seadust või selle sätet võib rakendada tagasiulatuvalt üksnes põhjendatud vajaduse korras, kui see toob kehtiva õiguse normidega võrreldes kaasa isiku õiguste laienemise, vabaduste suurenemise, kohustuste või vastutuse vähenemise või muu sellesarnase tagajärje või kui sellega ei rikuta õiguskindluse põhimõtet. Käesolev muudatus soodustab isikute õiguste laienemist, st antud varasemate vähempakkumise võitjatele soodsamaid ja paindlikumaid tingimusi ning suurendab õigusselgust. Seega rakendussättega kellegi õigusi ei piirata ega vähendata, vaid vastupidi, isikutele luuakse soodsamad tingimused toetuse saamiseks. Eesti õigusdogmaatikas taunitakse ebasoodsat tagasiulatuvat mõju. Põhiseadus ei keela anda tagasiulatuva mõjuga norme, mis muudavad isiku õigusliku positsiooni paremaks (Ernits, M. Põhiseaduse § 10 kommentaar, komm 30. – Ü. Madise jt (toim)). Kuna tegemist on isikuid soodustava tagasiulatuva mõjuga normiga, siis selle lisamine seadusesse on põhiseadusega kooskõlas.

Lõikega 30 täpsustatakse õigusselguse mõistes, et enne käesoleva lõike jõustumist korraldatud vähempakkumisele kohaldatakse vähempakkumise korraldamise ajal kehtinud § 59⁸ lõike 4 punkti 1 redaktsiooni, mille kohaselt olukorras, kui vähempakkumise läbiviija tuvastab vähempakkumise võitja tegevuses käesoleva seaduse ja selle alusel kehtestatud õigusaktide nõuetele mittevastavuse, võib vähempakkumise läbiviija anda vähempakkumise võitjale tootmisega alustamiseks kuni kuuekuulise täiendava tähtaja, kui vähempakkumise võitja pakkumises olev tootmiseseade on vähempakkumise teates nimetatud tähtajaks valminud, kuid elektrienergia tootmist ei ole tähtajaks selle tootmiseseadmega alustatud. Varasematele vähempakkumise võitjatele ei kohaldata 18 kuulist tähtaega.

Majanduskomisjon

(Kliimaministeeriumi ettepanek)

KLIMi energeetikaosakonna nõunik **Regina Hermandi** selgitas, et ministeerium on eelnõule

esitanud elektrituruseaduse muudatusi puudutavad ettepanekud, mis on seotud sellega, et oleks võimalik läbi viia plaanitavaid vähempakkumisi. Olemasoleva seaduse sätted on teatud kohtades vastuolulised ja ajale jalgu jäänud. Ministeerium valmistas vastava seaduseelnõu ette juba eelmisel aastal (elektrituruseaduse ja energiamajanduse korralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu), mis käis ära kooskõlastusringil. Eelnõu arutati seejärel ka Vabariigi Valitsuses, kuid valitsus otsustas eelnõu menetluse peatada, kuna otsustati maismaa- ja meretuule vähempakkumised lahku lüüa.

Jaak Aab lisas, et kehtivat seadust on vaja muuta, kuna plaanitakse alatatada maismaatuule vähempakkumine ehk kindla tehnoloogiaga vähempakkumine. Samuti on vaja parandada mõnda kitsaskohta, mis on selgunud varasemate vähempakkumiste käigus.

Mario Kadastik palus täpsustada ettepaneku nr 1.6. juures mõiste „summa“ tähendust ehk mida täpselt seal summeeritakse.

Elering AS taastuenergia arendamise juht **River Tomera** vastas, et summeeritakse makstavat toetust ja turu pealt saadavat tulu.

Marek Reinaas märkis, et selline ME ja selle menetlemine käesoleva eelnõu raames ei ole hea õigusloome näide. Arusaadavalt on muudatustega kiire ning see mõjutab erinevaid turuosalisi. Seega tuleb selle osas suhelda veel turuosalistega.

Jaak Aab küsis, kas varasemalt kooskõlastusringil olnud vähempakkumiste osa sarnaneb praegustes muudatustes tooduga või on see vahepeal palju muutunud.

Regina Hermandi vastas, et vähempakkumiste regulatsiooni puudutav eelnõu käis esimesel kooskõlastusringil eelmise aasta 6. septembril ja valitsusele esitati eelnõu 6. detsembril. Kooskõlastusringil esitasid enda kommentaarid eelnõule mitmed turuosalised. Kontrollides maismaatuult puudutavate sätete sõnastust toonasel kooskõlastusringil olnuga ja käesoleval istungil arutatavat, siis otseliini osas toetuse kompenseerimata jätmine ei olnud sellises sõnastuses varem eelnõus sees. Lähtuvalt erinevatest riigiabi reeglitest leiab aga ministeerium, et õigusselguse huvides on otstarbekas see selgelt sõnastada.

River Tomera lisas, et otseliini põhimõte oli ka varem kavandatud, aga see ei olnud nii reljeefselt välja toodud kui praegu. Muudatus on vajalik selleks, et toetuse maksmine vastaks riigiabi reeglitele, mis näevad ette, et toetada tohib turule antavat elektrienergiat. Turuks loetakse võrku, kus kehtivad elektriturureeglid. Otseliini puhul on tegemist elektrienergia andmisega näiteks naaberkinnistule. Otseliini kaudu elektrienergia edastamine on üle kahe korra soodsam, kui edastada seda läbi võrgu. Seal ei maksta võrgutasu ja vastav energia ei osale bilansiselgituses ehk sellele ei kohaldu bilansierenergia tasud. Kui elektri tarbimine toimub kontserni sees, siis osadel juhtudel ei maksta ka käibemaksu. Lisaks ei ole selle puhul üha rohkem tegemist otse tootjalt tarbijale suunatud elektrienergiaga, kuna vahel võivad olla salvestid ja elektrolüüserid. Seal on juba raske eristada, kas tegemist on tarbimisega või elektrienergia ajutise hoiustamisega. Sellised aspektid on väga kasulikud, millega saab tootja ka enda tootlikkust parandada. Lisaks müües elektrit turul, kus tootjad konkureerivad omavahel ja kus teatud tundidel on ületootmine, siis ei pruugita koguaeg pääseda enda toodetuga turule. Otseliinide kaudu saab elektrienergiat müüa tarbijatele turuväliselt, mis on suur eelis. See motiveerib tootjaid otsima võimalusi, et kuidas saaks ümbruskonna tarbijaid ise võrguväliselt elektriga varustada.

Mari Tānav küsis, miks on arutatav muudatus niivõrd oluline, et seda on vaja kiireloomuliselt selle eelnõu juurde tuua.

Karlis Goldstein vastas, et Eesti on seadnud eesmärgi, et 2030. aastal toodetakse sama palju taastuvelektrit, kui on Eesti aastane tarbimise kogumaht. Selleks, et kiirendada taastuvenergiavõimsuste lisandumist, on vajalik vähempakkumise instrument.

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Jaak Aab, Mario Kadastik, Tõnis Mölder, Marek Reinaas, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi)

2. Muuta eelnõu § 1 (uues numeratsioonis § 2), asendades sissejuhatavas lauses tekstiosa „§-ga 30⁸“ tekstiosaga „§-dega 30⁸ ja 30⁹“ ning lisades § 30⁹ järgmises sõnastuses:
„§ 30⁹. Enne 2025. aasta 1. jaanuari heakskiitmiseks esitatud planeeringute heakskiitmine

Enne 2025. aasta 1. jaanuari heakskiitmiseks esitatud planeeringute heakskiitmisel lähtub Maa- ja Ruumiamet enne 2025. aasta 1. jaanuari kehtinud planeerimisseaduse redaktsioonis ettenähtud nõuetest. Heakskiidu käigus maakonnaplaneeringu muutmiseks nõusoleku andmise või selleks keeldumise eelduseks on valdkonna eest vastutava ministri kooskõlastus.“.

***Selgitus:** 01.01.2025 jõustusid PlanS muudatused, mille kohaselt ei pea üldplaneeringule vastavaid detailplaneeringuid enam heakskiitmiseks esitama. Samuti ei pea heakskiidu andmise raames viima läbi kohaliku omavalitsuse ja isikute, kelle avalikul väljapanekul esitatud arvamusi planeeringu koostamisel ei arvestatud, ärakuulamisi. Samas oli muudatuste jõustumisel pooleli mitmeid heakskiidumenetlusi. Praktikas on juba nii Maa- ja Ruumiametil kui ka KOV-idel ja isikutel tekkinud mitmeid küsimusi, kas ja kuidas viia pooleliolevad heakskiidumenetlused lõpuni. Pooleliolevate heakskiidumenetluste puhul on asjakohane, et menetluse kestel menetlusnormid ei muutu. See võimaldab tagada, et menetlus viiakse läbi ühetaoliselt ja kõigi huve parimal viisil arvestavalt. Ühtlasi ei saa järeldada, et juba algatatud heakskiidu menetluse kestel saab tekkida menetluse osapooltel ootus, et heakskiidu menetlus viiakse muudatuste korral läbi uute nõuete kohaselt. Seega on põhjendatud selgelt sätestada, et juba heakskiitmiseks esitatud planeeringute, sh üldplaneeringu kohaste detailplaneeringute puhul viiakse menetlus lõpuni enne 01.01.2025 kehtinud PlanS alusel ehk kohustuslik on ka ärakuulamise läbiviimine, samuti on Maa- ja Ruumiameti heakskiidu olemasolu nende kehtestamise eelduseks. Maakonnaplaneeringu muutmise ettepanekuga nõustumise või sellest keeldumise eelduseks on valdkonna eest vastutava ministri kooskõlastus. Kuna maakonnaplaneeringu koostajaks on täna Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, siis peab Maa- ja Ruumiamet maakonnaplaneeringu muutmise osas antava nõusoleku või sellest keeldumise kooskõlastama eelnevalt majandus- ja tööstusministriga. Samasisuline nõue sisaldub ka 01.01.2025 jõustunud planeerimisseaduses (PlanS § 90 lg 3¹ ja 121 lg 3¹).*

Majanduskomisjon

(Kliimaministeeriumi ettepanek)

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Jaak Aab, Mario Kadastik, Tõnis Mölder, Marek Reinaas, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi)

3. Teha eelnõus järgmised muudatused:

3.1. Muuta eelnõu § 2 (uues numeratsioonis § 4) punkt 7 ja sõnastada see järgmiselt:

„7) paragrahvi 55³ lõike 1 sissejuhatavat lauseosa muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Käesoleva seaduse § 55² lõike 1 alusel kohaliku omavalitsuse üksusele laekunud maismaal paikneva tuuleelektrijaama tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasust 50 protsenti maksab kohaliku omavalitsuse üksus maismaa tuulepargi mõjualas asuvate eluruumide omanikele eluruumi kohta võrdselt tasu (edaspidi *elukohaga seotud tuuleenergiast*

elektrienergia tootmise tasu), kui eluruum vastab taotlemise aastale eelneva kalendriaasta 1. jaanuaril järgmistele tingimustele:“;“;

Selgitus: Eelnõu muudatus on seotud keskkonnatasude seaduse § 55³ lõike 5 kehtetuks tunnistamisega (vt järgmine punkt). Muudatuse eesmärk on täpsustada, et tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasust 50 protsenti jaotab kohaliku omavalitsuse üksus võrdselt kõikide maismaa tuulepargi mõjualas asuvate eluruumide omanike vahel. Näiteks kui jagatav tuulikutasu summa on 3000 eurot ja tuulepargi mõjualas asuvaid eluruumi omanikke on seitse, siis 3000 eurot jagatakse võrdselt seitsme eluruumi omaniku vahel.

3.2. Täiendada eelnõu § 2 uue punktiga 9 (uues numeratsioonis § 4 punktiga 11), muutes vastavalt järgnevate punktide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„11) paragrahvi 55³ lõige 5 tunnistatakse kehtetuks.“.

Selgitus: Keskkonnatasude seaduse § 55³ lõige 5, mis on sõnastatud järgmiselt: „Kui käesoleva paragrahvi lõike 3 kohaselt arvestatud maksimaalses summas elukohaga seotud tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasu kogusumma aasta kohta ületab 50 protsenti kohaliku omavalitsuse üksusele laekunud tasust, jaotatakse laekunud tasust 50 protsenti tuulepargi mõjualas asuvate eluruumide omanike vahel proportsionaalselt.“ on eksitav, sest tasu arvestus käib tuulepargi mõjualas asuvate eluruumide osas maksimum 50% ulatuses KOVile laekunud tuulikutasust. Kehtiva seaduse § 55³ lõikes 1 on juba sätestatud, et kohaliku omavalitsuse üksusele laekunud maismaal paikneva tuuleelektrijaama tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasust 50 protsenti maksab kohaliku omavalitsuse üksus maismaa tuulepargi mõjualas asuvate eluruumide omanikele tasu (edaspidi elukohaga seotud tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasu), kui eluruum vastab lõike 1 punktides 1 ja 2 sätestatud tingimustele. KeTS § 55³ lõikes 3 on sätestatud, et elukohaga seotud tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasu maksimaalne suurus eluruumi kohta on kalendriaastas vastava aasta kuue kuu Eesti töötasu alammäär ja lõikes 6 on sätestatud, et kui käesoleva paragrahvi lõike 1 kohaselt väljamakstav elukohaga seotud tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasude kogusumma aasta kohta jääb alla 50 protsendi kohaliku omavalitsuse üksusele laekunud maismaal paikneva tuuleelektrijaama tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasust, jääb väljamakstud summat ületav osa laekunud tasust kohaliku omavalitsuse üksusele.

Kokkuvõtvalt selgitame, et tasu arvestus käib tuulepargi mõjualas asuvate eluruumide osas maksimum 50% ulatuses KOVile laekunud tuulikutasust ja seega ei saa jaotatav tasu olla suurem kui 50% kohaliku omavalitsuse üksusele laekunud tasust. KeTS § 55³ lõike 5 sõnastus viitab eksitavalt võimalusele, justkui saaks jaotatav tasu mingitel tingimustel olla suurem kui 50%. Kuna see nii ei ole, on õigusselguse tagamiseks vajalik antud lõige seaduses kehtetuks tunnistada.

Majanduskomisjon

(Kliimaministeeriumi ettepanek)

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Jaak Aab, Mario Kadastik, Tõnis Mölder, Marek Reinaas, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi)

4. Täiendada eelnõu § 2 (uues numeratsioonis § 4) uue punktiga 8, muutes vastavalt järgnevate punktide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„8) paragrahvi 55³ lõige 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(2) Maismaa tuulepargi mõjuala käesoleva seaduse tähenduses on Eesti Vabariigi piirkond, mis ulatub kuni 250 meetri kõrguse tuuleelektrijaama puhul kahe kilomeetri ja 250-meetrise ning kõrgema tuuleelektrijaama puhul kolme kilomeetri kauguseni lähima tuuleelektrijaama torni keskpunktist. Kui vastavalt kas kahe või kolme kilomeetri kauguseni lähima tuuleelektrijaama torni keskpunktist ulatuv piirjoon läbib kinnistut, ulatub mõjuala kinnisasja kaugeima piirini.“;

Selgitus: Tegemist on tehnilise muudatusega, et tagada õigusselgus. Kehtiv sõnastus on

keelelisest mitmeti mõistetav ja sellega seonduvalt on kohalikel omavalitsusüksustel kerkinud üles erinevad arusaamad selle osas, kes on õigustatud subjektid tuulikutasule.

Majanduskomisjon

(Kliimaministeeriumi ettepanek)

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Jaak Aab, Mario Kadastik, Tõnis Mölder, Marek Reinaas, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi)

5. Täiendada eelnõu § 2 uue punktiga 9 (uues numeratsioonis § 4 punktiga 10), muutes vastavalt järgnevate punktide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„10) paragrahvi 55³ lõige 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(3) Elukohaga seotud tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasu maksimaalne suurus ühe tuulepargi mõjualas asuva eluruumi kohta on kalendriaasta vastava aasta kuue kuu Eesti töötasu alammäär.“;“.

Selgitus: Kehtiva keskkonnatasude seaduse § 55³ lg 3 kohaselt on elukohaga seotud tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasu maksimaalne suurus eluruumi kohta kalendriaastas vastava aasta kuue kuu Eesti töötasu alammäär. Eelnõuga tehtava muudatusega lahendatakse olukord, kui eluruum asub mitme tuulepargi mõjualas. Lõike 3 sõnastus vajab täpsustamist, et tagada õigusselgus tuulikutasu maksimaalse suuruse osas. Sama §-i lõiked 1 ja 2 muutmist ei vaja, sest nendes sätestatu põhineb tuulepargil, lõike 3 kehtiv sõnastus aga on tõlgendatav. Kui eluruum asub mitme tuulepargi mõjualas, siis on ka tuuleparkidest tulenev häiring suurem, kui ühe tuulepargi mõjualas elavatel inimestel. Mõju tuulepargi mõjualas elavatele inimestele on positiivne, sest tuulepargi mõjualas inimestele tasutakse tuulikutasu vastavalt sellele, mitme tuulepargi mõjualas eluruum asub. Kui eluruum asub mitme tuulepargi mõjualas, siis on ta õigustatud saama tuulikutasu maksimumsumma aastas korrutatud tuuleparkide arvule. Seaduse muudatus vähendab vastuseisu maismaatuuleparkide arendamisele. Ettevõtjale mõju ei kaasne, sest tuulikutasu suurus KOVile sellest ei muutu. Kohalikele omavalitsusüksusele tagasiulatuvat mõju ei ole, sest paljud maismaa tuulepargid on alles planeeringufaasis ja olemasolevate tuuleparkide puhul ei ole veel sellist olukord tekkinud. Kaudne mõju tulevikus kaasneb sellega, et tuulikutasust tuuleparkide mõjualas elavatele inimestele maksimum tasu tuleb tasuda tuulepargi põhiselt.

Majanduskomisjon

(Kliimaministeeriumi ettepanek)

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Jaak Aab, Mario Kadastik, Tõnis Mölder, Marek Reinaas, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi)

6. Täiendada eelnõu § 2 uue punktiga 9 (uues numeratsioonis § 4 punktiga 12), muutes vastavalt järgnevate punktide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„12) paragrahvi 55³ lõige 10 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(10) Kui eluruum on isikute kaas- või ühisomandis, esitavad omanikud taotlused eraldiseisvalt ning kohaliku omavalitsuse üksus maksab nõuetekohase taotluse esitanud kaas- või ühisomanikele elukohaga seotud tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasu võrdsetes osades eluruumi kohta arvestatud tasust.“;“.

Selgitus: Kehtiva sõnastuse muutmine on vajalik õigusselguse tagamiseks ja selleks, et eluruumi kaas- või ühisomandi omanikud ei pea taotluse esitamisel üksteisest sõltuma. Näiteks, kui kaas- või ühisomandis olevaid nõuetele vastavaid taotlejaid on 2, siis jagatakse eluruumile ettenähtud tuulikutasu võrdselt kahe taotleja vahel, kui 3, siis võrdselt kolme vahel. Toetuse suurus ei sõltu kaas- või ühisomandi osa suurusest, sest tegemist on keskkonnahäiringu hüvitamise tasuga, mis omandiosast lähtuvalt ei erine. Näiteks, kui eluruum on isikute kaas- või ühisomandis, aga õigustatud tasusaajaid on ainult 1 isik, siis ei vähene toetuse suurus mitteõigustatud isikute arvelt vaid toetust makstakse eluruumi põhiselt täies mahus ja tasu maksmisel lähtutakse sellest, et antud eluruumis elava isiku keskkonnahäiring ei vähene seetõttu, et antud eluruumil on kaasomanik, kes ei ole õigustatud

subjekt tasu saamisel.

Majanduskomisjon

(Kliimaministeeriumi ettepanek)

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Jaak Aab, Mario Kadastik, Tõnis Mölder, Marek Reinaas, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi)

7. Täiendada eelnõu § 2 uue punktiga 9 (uues numeratsioonis § 4 punktiga 13), muutes vastavalt järgnevate punktide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„**13**) paragrahvi 55³ lõike 12 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(12) Kohaliku omavalitsuse üksus maksab elukohaga seotud tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasu enda territooriumil paikneva tuulepargi kohta ka teise kohaliku omavalitsuse üksuse territooriumil asuva käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud tingimustele vastava eluruumi eest.“;

Selgitus: Keskkonnatasude seaduse § 55³ lõike 12 sõnastuse muudatuse puhul on tegemist tehnilise täpsustusega ja tagab parema õigusselguse. Kehtivas seaduse sättes lõike lõpp sõnastuses: „kui eluruumi asukoha kohaliku omavalitsuse üksuses tuuleelektrijaama ei asu“ on sama lõike lause esimeses pooles juba kirjeldatud ja tekitab segadust, kuna võimaldab aru saada, et kui KOVis asub kasvõi üks tuuleelektrijaam, siis see võimalus ei kohaldu. See ei olnud aga sätte eesmärk.

Majanduskomisjon

(Kliimaministeeriumi ettepanek)

Urve Tiidus palus selgitada seda, et teemaga laiemalt tundub seotud olevat palju administreerimise kohti ning kuidas suudetakse seda kõike hallata.

Regina Hermandi vastas, et KOVidele makstava tasu arvutamiseks kasutatavad andmed on digitaliseeritud. Olles suhelnud KOVidega, kes maksavad õigustatud isikutele tuulikutasu, siis on öeldud, et see tundus esialgu palju keerulisem, aga reaalsuses ei ole see nii. Kui õigustatud isikuid tuulikutasule ei ole palju ehk KOV peab ise teadma, kui kaugele eluruumidest soovib ta tuulikud viia, siis ei teki sellest KOVile suurt halduskoormust.

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Jaak Aab, Mario Kadastik, Tõnis Mölder, Marek Reinaas, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi)

8. Täiendada eelnõu § 3 (uues numeratsioonis § 1) uue punktiga 13, muutes vastavalt järgnevate punktide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„**13**) paragrahvi 95¹ täiendatakse lõikega 2¹ järgmises sõnastuses:

„(2¹) Detailse lahenduse koostamisest loobumisel ei kohaldata asukoha eelvaliku otsusele ja keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruandele käesoleva seaduse § 109 nõudeid.“;

Selgitus: Juhul, kui KOV EP kehtestatakse asukoha eelvaliku otsuse alusel (loobutakse detailse lahenduse koostamisest), peaks täna kehtiva regulatsiooni järgi pärast asukoha eelvaliku kooskõlastamise ja kaasamise ning avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu etappe tegema volikogu esmalt asukoha eelvaliku ja KSH esimese etapi aruande vastuvõtmise otsuse, edasi esitatakse KOV EP Maa- ja Ruumiametile heakskiitmiseks ning järgnevalt teeks volikogu uue, KOV EP kehtestamise otsuse. Analoogselt eelnõu 541 SE järgse ettepanekuga ühe-etapilise ehk detailse lahendusega REP-i kohta (eelnõu järgne PlanS § 27¹ lg 2²), ei ole põhjendatud ega sisuliselt vajalik ühe-etapilise KOV EP puhul teha volikogul esmalt eraldi KOV EP asukoha eelvaliku ja KSH esimese etapi aruande vastuvõtmise otsust, et omakorda uue volikogu otsusega sama KOV EP kehtestada. Menetluse kiirendamiseks on põhjendatud ühe-etapilistes KOV EP-des eraldi vastuvõtmise otsuse nõuet mitte kohaldada.

Majanduskomisjon

(OÜ Utilitas Wind ja Kliimaministeeriumi ettepanek)

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Jaak Aab, Mario Kadastik, Tõnis Mölder, Marek Reinaas, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi)

9. Muuta eelnõu § 3 punktis 13 (uues numeratsioonis § 1 punktis 14) sätestatud planeerimisseaduse § 99¹ lõige 3 ja sõnastada see järgmiselt:

„(3) Maa- ja Ruumiametil on õigus määrata lisaks lähteseisukohtades nimetatud koostöötegijatele ja kaasatavatele isikuid ja asutusi, kellega tuleb teha kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu koostamisel koostööd või keda tuleb kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu koostamisse kaasata.“

Selgitus: Tegemist on tehnilise täpsustusega. Eelnõu koostati ajal, mil lähteseisukohtades määratud koostöötegijate ja kaasatavate ülevaatamise ja täiendavate ettepanekute tegemise ülesanne oli veel valdkonna eest vastutaval ministril ja tema volitatud ametnikul. Alates 01.01.2025 liikus osa seni ministeeriumi pädevuses olnud ülesannetest, sh eelnimetatud ülesanne, koos vastavate ametnikega Maa- ja Ruumiametisse.

Majanduskomisjon

(Kliimaministeeriumi ettepanek)

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Jaak Aab, Mario Kadastik, Tõnis Mölder, Marek Reinaas, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi)

10. Teha eelnõus järgmised muudatused:

10.1. Täiendada eelnõu § 3 punktiga 15 (uues numeratsioonis § 1 punktiga 16) järgmises sõnastuses:

„**16** paragrahvi 116 lõige 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Pärast keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande tulemuste lisamist kohaliku omavalitsuse eriplaneeringusse esitatakse kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu detailse lahenduse ja keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande eelnõu kooskõlastamiseks käesoleva seaduse § 112 lõikes 1 nimetatud asutustele ning teavitatakse § 112 lõikes 2 nimetatud isikuid ja asutusi võimalusest esitada kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu detailse lahenduse ja keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande eelnõu kohta arvamused.“

Selgitus: Muudatus on tehnilist laadi ning seotud vajadusega pärast detailse lahenduse vastuvõtmise otsuse (PlanS § 117) ärajätmist normide sõnastust kohendada. Lõike 1 sõnastuse muutmine on täpsemalt vajalik tagamaks analoogselt eelnõu järgse REP-i regulatsiooni muudatusega (eelnõu järgne PlanS § 48 lg 1 muudatus), et KSH tulemused tuleb KOV EP-sse lisada (vt eelnõu 541 SE seletuskirja lk 10).

10.2. Täiendada eelnõu § 3 punktiga 16 (uues numeratsioonis § 1 punktiga 17) järgmises sõnastuses:

„**17** paragrahv 117 tunnistatakse kehtetuks.“

Selgitus: Tuginedes eelnõu 541 SE seletuskirja lk 10 riigi eriplaneeringu (REP) vastuvõtmise otsusest loobumise põhjendusest, milles on märgitud, et: „Planeeringulahenduse õiguspärasust, sh KSH (keskkonna strateegilise hindamise) tulemustega arvestamist, kinnitab lõplikult alles planeeringu kehtestamise otsus. Vastuvõtmise otsuse tegemine, mis on suunatud pigem haldusalisese kontrolli tegemisele, koormab Vabariigi Valitsust kui planeeringu kehtestajat, samuti ei aita see tagada planeeringu sisulist kvaliteeti.“ võib nentida, et sama kohaldub ka kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu (KOV EP) kohta. Valla- või linnavalitsuse ja volikogu omavaheliseks infovahetuseks ja meelsuse arvestamiseks on protsesse venitava ja edasilükkava eraldi vastuvõtmise otsuse instrument ebaproportsionaalne. Planeeringu kehtestab KOVi volikogu vastavalt tolle ajahetke olustikule. Järelikult on põhjendatud PlanS § 117 ehk KOV EP detailse lahenduse vastuvõtmise otsuse nõue kehtetuks tunnistada.

10.3. Täiendada eelnõu § 3 punktiga 17 (uues numeratsioonis § 1 punktiga 18) järgmises sõnastuses:

„18) paragrahvi 118 lõige 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Pärast kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu detailse lahenduse ja keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande eelnõu kooskõlastamist ja arvamuste alusel vajalike muudatuste tegemist korraldab kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu koostamise korraldaja nende avaliku väljapaneku.“.“.

***Selgitus:** Muudatus on tehniline ning seotud vajadusega pärast detailse lahenduse vastuvõtmise otsuse (PlanS § 117) ärajätmist normide sõnastust kohendada. PlanS § 118 lg 1 kehtiv sõnastus viitab KOV EP vastuvõtmise otsusele. Arvestades, et muudatusettepaneku järgi KOV EP (detailse lahenduse) vastuvõtmise menetlustoiming (PlanS § 117) tunnistatakse kehtetuks, tuleks sättes analoogselt eelnõu järgsele REP-i regulatsiooni muudatusele (eelnõu järgne PlanS § 50 lg 1 muudatus) viidata avaliku väljapaneku eelse menetlusetapina KOV EP detailse lahenduse ja KSH aruande eelnõu kooskõlastamiseks ja arvamuse andmiseks esitamisele (PlanS § 116).*

Majanduskomisjon

(OÜ Utilitas Wind ja Kliimaministeeriumi ettepanek)

Mari Tänav sõnas, et kui komisjoni töörühmas OÜ Utilitas Wind ettepanekuid arutati, siis tõi ministeeriumi esindaja välja, et tegemist on põhimõttelise muudatusega. Eesti Linnade ja Valdade Liidule esitati ka sellise ettepaneku kohta teavitus, millele nad ei ole tänaseks tagasisidet esitanud.

Jaak Aab lisas, et muudatust planeeriti ka varem, aga see ei jõudnud eelnõu esialgsete muudatuste hulka. Eesti Linnade ja Valdade Liit on olnud varem skeptiline muudatuse osas. **Aab** küsis, et kui vastuvõtmise etapp kaob, siis kas sellel on mõju teistele etappidele.

Kadi-Kaisa Kaljuveer vastas, et põhimõtteline muudatus seisneb selles, et tunnistatakse kehtetuks vastuvõtmise otsuse nõue, mille rakendamiseks on vajalikud ülejäänud tehnilised muudatused. **Kaljuveer** lisas, et praegu kehtib süsteem, et KOV eriplaneeringu võtab vastu KOV, kooskõlastavad ametiasutused ning heaks kiidab Maa- ja Ruumiamet. Kui vastuvõtmise etapp kaob, siis jääb kooskõlastamise etapp, peale mida toimub heakskiitmine.

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Jaak Aab, Mario Kadastik, Tõnis Mölder, Marek Reinaas, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi)

11. Muuta eelnõu § 4 (uues numeratsioonis § 5) ja sõnastada see järgmiselt:

„§ 5. Seaduse jõustumine

Käesoleva seaduse § 4 punktid 1, 2, 4–10, 12 ja 15 jõustuvad 2026. aasta 1. jaanuaril“.

***Selgitus:** Numeratsiooni on kohendatud vastavalt varasemates muudatusettepanekutes tehtud muudatustele, arvestades ka sellega, et mõningad lisanduvad keskkonnatasude seaduse sätted vajavad samuti täiendavat jõustumisaega.*

Majanduskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Jaak Aab, Mario Kadastik, Tõnis Mölder, Marek Reinaas, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi)

Kristina Šmigun-Vähi palus põhjendada elektritootjate muret, kes on komisjoni poole

pöördunud elektrituruseaduse muudatuste osas, et neid ei ole protsessi kaasatud.

Regina Hermandi selgitas, et kõik arutatud ettepanekud on olnud avalikult kättesaadavad alates eelmise aasta septembrist elektrituruseaduse ja energiamajanduse korralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu raames, mis läbis ka kooskõlastusringi. Ministeerium on ettevõtetele kohtunud ja neile muudatusi tutvustanud. Peale otseliini puudutava sõnastuse ei ole varasemates ettepanekutes muudatusi tehtud.

Marek Reinaas sõnas, et ME-de arvestamise tõttu (eelkõige ME nr 1) muutub eelnõu tekst oluliselt ja see täieneb regulatsioonidega, millel on põhimõtteline tähtsus, seetõttu on vajadus võimaldada Riigikogu liikmetel esitada eelnõu muutunud osa kohta ME-sid ning teha sellega seoses täiskogule ettepanek eelnõu teine lugemine katkestada. Teise lugemise katkestamine on seda enam oluline, et vahetult enne istungit on pöördunud komisjoni poole turuosalisel, kes juhivad tähelepanu, et elektrituruseaduses tehtavate muudatuste näol on tegemist märgiliste muudatustega ja selliste muudatuste puhul on turuosaliste kaasamine ääretult oluline. KLIMI poolt ei ole vastavat arutelu turuosalistega korraldatud ega ka turuosalisi vastavalt teavitatud elektrituruseadusesse lisatavatest muudatustest. Oodatakse majanduskomisjoni liikmetelt riigimehelikku käitumist andes suuremat panust õigusloome läbipaistvusesse ning huvitatud osapoolte suuremasse kaasamisse ühiskonna jaoks oluliste otsuste tegemisel.

Otsustati:

1.1. Teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 07.05.2025 (konsensus: Jaak Aab, Mario Kadastik, Tõnis Mölder, Marek Reinaas, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi).

1.2. Teha ettepanek eelnõu teine lugemine katkestada (konsensus: Jaak Aab, Mario Kadastik, Tõnis Mölder, Marek Reinaas, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi).

1.3. Teha ettepanek määrata muudatusettepanekute tähtajaks 5 tööpäeva, s.o 14.05.2025 kl 17:15 (konsensus: Jaak Aab, Mario Kadastik, Tõnis Mölder, Marek Reinaas, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi).

2. Info ja muud küsimused

Marek Reinaas tuletas komisjoni liikmetele meelde eesootavaid kohtumisi.

2.1. Isamaa fraktsiooni algatatud raamatupidamise seaduse muutmise seaduse bürokraatia vähendamiseks eelnõu (600 SE) juhtivkomisjoni esindaja määramine

Otsustati:

2.1.1. Määrata juhtivkomisjoni esindajaks Kristina Šmigun-Vähi (konsensus: Jaak Aab, Mario Kadastik, Tõnis Mölder, Marek Reinaas, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi).

2.2. Isamaa fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse „Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele algatada Euroopa Liidus läbirääkimised kestlikkusaruannete koostamise kohustuse kehtetuks tunnistamiseks“ eelnõu (601 OE) juhtivkomisjoni esindaja määramine

Otsustati:

2.2.1. Määrata juhtivkomisjoni esindajaks Tõnis Mölder (konsensus: Jaak Aab, Mario Kadastik, Tõnis Mölder, Marek Reinaas, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi).

2.3. Riigikogu liikme Anastassia Kovalenko-Kõlvarti algatatud liiklusseaduse muutmise seaduse (kergliikurite ja pisimopeedide regulatsioon) eelnõu (614 SE) juhtivkomisjoni esindaja määramine

Otsustati:

2.3.1. Määrata juhtivkomisjoni esindajaks Urve Tiidus (konsensus: Jaak Aab, Mario Kadastik, Tõnis Mölder, Marek Reinaas, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi).

2.4. Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ning Riigikogu liikmete Andre Hanimäe, Jaak Aabi, Tanel Kiige ja Ester Karuse algatatud liiklusseaduse täiendamise seaduse eelnõu (616 SE) juhtivkomisjoni esindaja määramine

Otsustati:

2.4.1. Määrata juhtivkomisjoni esindajaks Urve Tiidus (konsensus: Jaak Aab, Mario Kadastik, Tõnis Mölder, Marek Reinaas, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi).

2.5. Isamaa fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse „Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele algatada liiklusseaduse muutmise eelnõu, mis annab kohalikele omavalitsustele õiguse piirata või keelata renditavate kergliikurite ja pisimopeedide kasutamist“ eelnõu (618 OE) juhtivkomisjoni esindaja määramine

Otsustati:

2.5.1. Määrata juhtivkomisjoni esindajaks Urve Tiidus (konsensus: Jaak Aab, Mario Kadastik, Tõnis Mölder, Marek Reinaas, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi).

2.6. Vabariigi Valitsuse algatatud vedelkütuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (622 SE) juhtivkomisjoni esindaja määramine

Otsustati:

2.6.1. Määrata juhtivkomisjoni esindajaks Urve Tiidus (konsensus: Jaak Aab, Mario Kadastik, Tõnis Mölder, Marek Reinaas, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi).

2.7. Vabariigi Valitsuse algatatud tarbijakaitseseaduse § 4 muutmise seaduse eelnõu (624 SE) juhtivkomisjoni esindaja määramine

Otsustati:

2.7.1. Määrata juhtivkomisjoni esindajaks Marek Reinaas (konsensus: Jaak Aab, Mario Kadastik, Tõnis Mölder, Marek Reinaas, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi).

2.8. Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud liikluskindlustuse seaduse täiendamise seaduse (kergliikurite kindlustamine) eelnõu (631 SE) juhtivkomisjoni esindaja määramine

Otsustati:

2.8.1. Määrata juhtivkomisjoni esindajaks Mario Kadastik (konsensus: Jaak Aab, Mario Kadastik, Tõnis Mölder, Marek Reinaas, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi).

(allkirjastatud digitaalselt)
Marek Reinaas
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Kiia Väli
protokollija